

การใส่รหัสและการถอดรหัสอุดมการณ์ของตัวบทเฟคนิวส์และ ตัวบทของผู้รับสารเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์

พิลาสินี วงษ์หนูช^{1*} และ เพ็ญจันทร์ ประดับมุข เซอร์เรอร์²

¹ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประเทศไทย

² คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

Ideology Encoding and Decoding behind Fake News Texts and the Role of Consumers via Social Media

Pilasinee Wongnuch^{1} and Penchan Pradubmook Shearer²*

¹ School of Health Science, Mae Fah Luang University, Thailand

² Faculty of Social Science and Humanities, Mahidol University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 12 July 2024

Revised 31 August 2024

Accepted 3 September 2024

คำสำคัญ

เฟคนิวส์

อุดมการณ์

การใส่รหัส

การถอดรหัส

วัฒนธรรมดิจิทัล

Keywords:

fake news,

ideology,

encoding,

decoding,

digital culture

* Corresponding author

E-mail address:

pilasinee.won@mfu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตัวบทเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 40 ชิ้น โดยประยุกต์ใช้กรอบวิธีคิดการใส่รหัสและการถอดรหัสของสจวร์ต ฮอลล์ จากการศึกษาพบว่า เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นสารรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้เพื่อการสื่อสารถึงอุดมการณ์ผ่านการสร้าง การแชร์ และการบริโภคเฟคนิวส์ เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ถูกใช้เป็นพาหนะ เป็นสนามในการใส่รหัสอุดมการณ์ ทำหน้าที่ปลุกอุดมการณ์ที่อยู่ในความคิดของผู้คน เข้าไปเสริมสร้างของเดิมให้พอกพูนหรือแม้แต่ทำหน้าที่ทำลายสั่นคลอนอุดมการณ์เดิม ทั้งนี้การสร้างและดัดแปลงเฟคนิวส์อาศัยปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์ ในขณะที่รูปแบบการถอดรหัสเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลาย คือแบบตรงกันข้ามไม่เชื่อ แบบท้าทายแต่ไม่โต้แย้ง และแบบคล้อยตาม

Abstract

This qualitative research aimed to analyze the texts of forty (40) fake news items on social media through Stuart Hall's conceptual framework of ideology encoding and decoding. The findings revealed that fake news items on social media were used as messages to communicate ideology through fake news creating, fake news sharing, and fake news consuming. The fake news via online social media is a vehicle for ideology encoding, stimulating, reinforcing, and challenging through linguistic and symbolic practices. While the decoding of fake news on online social media varied, it is either oppositional, negotiated, or preferred decoding.

¹ การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รหัสโครงการ RGNS 65-163

1. บทนำ

ในประเทศไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center Thailand, 2021) ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2564 พบสถิติผู้โพสต์เฟคนิวส์จำนวน 1,167,543 คน และจำนวนผู้แชร์เฟคนิวส์ 23,785,145 คน โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมดังกล่าวร้อยละ 54.5 อยู่ในช่วงอายุ 18-24 ปี ช่วงอายุ 55-64 ปี มีพฤติกรรมส่งต่อหรือแชร์เฟคนิวส์ต่ำสุดคือ ร้อยละ 0.1 ในขณะที่กลุ่มอาชีพผู้แชร์ข่าวเข้าข่ายเป็นเฟคนิวส์สูงที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ กลุ่มอาชีพทางการศึกษา ร้อยละ 14.0 ตามด้วยกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และกลุ่มช่างภาพ ร้อยละ 9.4 และกลุ่มวิศวกร ร้อยละ 7.0 โดยหมวดหมู่ที่มีจำนวนเฟคนิวส์มากที่สุดคือ หมวดนโยบายรัฐ รองลงมาเป็นหมวดสุขภาพ หมวดเศรษฐกิจ และตามด้วยหมวดภัยพิบัติ

หลายประเทศต่างให้ความสนใจกับปรากฏการณ์การมาถึงของยุคหลังความจริง (post-truth) และการเกิดขึ้นของเฟคนิวส์ เช่นเดียวกับในประเทศไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center Thailand, 2021) ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง 23 ธันวาคม พ.ศ. 2564 พบสถิติผู้โพสต์เฟคนิวส์จำนวน 1,167,543 คน และจำนวนผู้แชร์เฟคนิวส์ 23,785,145 คน ในขณะที่สถานการณ์ทั่วโลกคนรุ่นใหม่อายุน้อยกว่า 30 ปี ไม่รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อกระแสหลัก เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งนักวิชาการต่าง ๆ ตีความปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจข่าวการเมือง และมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองน้อยกว่าคนรุ่นก่อน (Jones, 2009; Marchi, 2012; Mindich, 2005; Patterson, 2007; Quigley, 1999) ในขณะที่ผู้ที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-34 ปี ร้อยละ 80 ไม่อ่านหนังสือพิมพ์ ในขณะที่อายุเฉลี่ยของผู้รับข่าวสารจากช่องทางโทรทัศน์เป็นหลัก คืออายุ 60 ปี (Mindich, 2005)

ที่น่าสนใจ คือ แนวดวงวิชาการกระแสหลักให้ความหมายเฟคนิวส์ คือ ข่าวที่บิดเบือนไปจากความจริง มีอคติ ไม่เป็นกลาง เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ หรือเป็นเรื่องที่ตีความผิดและใช้ข้อมูลผิด ๆ ส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่น่าเสนอให้ชวนเชื่อ (Attkisson, 2018) ดังนั้นสังคมหรือสื่อกระแสหลักควรทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และกำหนดมาตรการป้องกันเฟคนิวส์ สร้างเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน (Yamthap & Siripphon, 2021)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการศาสตร์อื่น ๆ ตั้งข้อสังเกตว่าทำไมเฟคนิวส์จึงกลายมาเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสแพร่สะพัดอย่างรวดเร็วในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งที่บางคนรู้ว่าเป็นเฟคนิวส์แต่ยังยินดีที่จะส่งต่อและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวนั้นให้กับเพื่อนภายใต้เครือข่ายเดียวกัน หรืออาจเพื่อแสดงจุดยืนทางความคิดหรือจุดยืนทางการเมือง มากกว่าจะสนใจว่าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นจริงหรือเท็จ (Marwick et al., 2018) หรือแม้แต่การตั้งใจสร้างข้อมูลในลักษณะเสียดสีหรือเฟคนิวส์ในงาน Media Art ของศิลปินในสาขา Tactical media

(Kedar, 2020) ที่ใช้รูปแบบของสื่อ เช่น เว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ การแสดงสด เป็นรูปแบบของการปรับเปลี่ยน (disruption) การเมืองและสังคมด้วยการผานกิจกรรมทางการเมืองและศิลปะเข้าด้วยกัน รวมไปถึงการทำความเข้าใจปฏิบัติการเฟคนิวส์ในแง่มุมมองของการต่อรอง ต่อต้านการทำลาย อำนาจรัฐของผู้มีอำนาจน้อยกว่า หรือมิติของการต่อสู้กับอำนาจในการผูกขาดข้อมูลข่าวสาร ผูกขาด ‘ข้อเท็จจริง (Apornsri, 2019) หรือในฐานะอาวุธของผู้มีอำนาจน้อยในบริบทที่ผู้ครองอำนาจนำพยายามควบคุมสังคมและความคิดของผู้คน ผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจจึงประกอบสร้างเฟคนิวส์ หรือข่าวลวง เป็นปฏิบัติการต่อรอง ตอบโต้การควบคุมและหลบซ่อนจากการถูกลงโทษ (Wickham, 1998) โดยเฉพาะช่วงเวลาที่สังคมเกิดความวุ่นวายและสับสน ผู้ครองอำนาจถูกลดทอนอำนาจการรับรองและกำกับความจริง (authorization) ประชาชนบางส่วนเลิกเชื่อถือ “ข่าวจริง” จึงทำให้สถานะของ “ข่าวจริง” และ “เฟคนิวส์” พร่าเลือนเข้าหากันจนไม่มีใครสามารถบ่งบอกสถานะที่แท้จริงได้ (Panyawongsataporn, 2020)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น เฟคนิวส์ถูกตีความไว้อย่างหลากหลายมิติ ในขณะที่ผู้คนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเฟคนิวส์ในโลกออนไลน์จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ความจริงอาจไม่ได้มีความหมายเท่ากับเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด ความจริงหลายอย่างอาจปรากฏหลังเกิดเฟคนิวส์ หรือจริง ๆ แล้ว ความจริงอาจไม่เคยเดินทางมาถึงเลย ด้วยเหตุนี้การทำความเข้าใจเฟคนิวส์ในพื้นที่ออนไลน์จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ในการตีความใหม่ ๆ เพื่อทำความเข้าใจเฟคนิวส์ในสถานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมดิจิทัล ในการวิเคราะห์ครั้งนี้คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของสจ๊วต ฮอลล์ ในการวิเคราะห์ตัวบทเฟคนิวส์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งสจ๊วต ฮอลล์ อธิบายการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้าง (producer) ผู้รับสาร (receiver) และตัวบท (text) ผ่านการวิเคราะห์ “การใส่รหัส” และ “การถอดรหัส” เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายว่าความหมายนั้นถูกสร้าง ถูกแพร่กระจาย และถูกบริโภคอย่างไร ในขณะที่รหัสหมายความถึงระบบของการให้ความหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน ทั้งนี้ เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นสารรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้เพื่อการสื่อสารถึงอุดมการณ์หลักของสังคม ซึ่งการวิเคราะห์ “การใส่รหัส” และ “การถอดรหัส” จะแสดงให้เห็นว่าความหมายและสัญลักษณ์ในสารนั้นถูกผลิตมาอย่างไร อุดมการณ์ที่ถูกใส่เข้ามาจนกระทั่งผู้รับสารถอดความหมายนั้นออกมาอย่างไร

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์การใส่รหัสอุดมการณ์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สร้างสาร

2.2 เพื่อวิเคราะห์การถอดรหัสอุดมการณ์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ของผู้รับสาร

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเฟคนิวส์

เฟคนิวส์ที่ถกเถียงในปัจจุบันอาจไม่ใช่เรื่องใหม่นัก เพราะเคยปรากฏตัวมาอย่างยาวนานตั้งแต่ ค.ศ. 1439 ซึ่งเป็นยุคพัฒนาแท่นพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ (Marcus, 1993) แต่นิยามเฟคนิวส์ในยุคปัจจุบันกลับมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยลักษณะเฟคนิวส์ที่เกิดขึ้นในชุมชนออนไลน์ปัจจุบันมีอย่างน้อย 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การโฆษณาให้ดูเหมือนข่าวจริง
2. การเสียดสีล้อเลียนที่เนื้อหาบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง
3. การตั้งใจสร้างเฟคนิวส์ กระตุ้นให้คนเกิดอารมณ์ร่วมและเลือกฝ่าย เพื่อผลลัพธ์

ทางการเมือง

โดยการสร้างเฟคนิวส์ทั้ง 3 รูปแบบนี้มีจุดสำคัญร่วมกัน คือ การนำเสนอข้อเท็จจริงเพียงบางส่วนโดยเผยให้เห็นร่องรอยของการปกปิด และการทำให้เกิดความเข้าใจผิด เพื่อบรรลุเป้าหมายของตน (Yamthap & Siripon, 2021) นอกจากนี้ การสร้างเฟคนิวส์ทั้ง 3 รูปแบบยังแสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขเชิงโอกาสที่ทำให้เกิดเฟคนิวส์บนสื่อออนไลน์ได้ง่ายขึ้นนั้น มาจากเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ กล่าวคือ ในช่วงคลื่นลูกแรกเมื่อต้นทศวรรษ 1990 ผู้คนยินดีกับสื่อที่มีลักษณะไม่ผูกขาด ไม่ต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อตีพิมพ์สิ่งพิมพ์ หรือเป็นเจ้าของสถานีโทรทัศน์ หรือต้องใช้เงินซื้อสื่อในราคาแพง ก็สามารถเผยแพร่เนื้อหาประชาสัมพันธ์ได้ เงื่อนไขเชิงโอกาสนี้นำไปสู่การเปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็น (public sphere) ของคนทั่วไป จนมาถึงช่วงทศวรรษ 2000 ที่มีการใช้แพลตฟอร์มบล็อกกิ้ง (Blogging platform) เปิดโอกาสให้แต่ละคนสามารถสร้างบล็อกส่วนตัวเพื่อนำเสนอความคิดเห็นและข่าวของตนเองได้ เช่น ผ่าน blogger.com ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1999 และ wordpress.com ในปี ค.ศ. 2005 หรือเว็บไซต์ข่าวอิสระ เช่น Huffington ในปี ค.ศ. 2005 และ BuzzFeed ในช่วงต่อมา คลื่นลูกที่สามเกิดขึ้นหลังปี ค.ศ. 2006 เป็นต้นมาที่เทคโนโลยีพัฒนาก้าวหน้าและมีราคาถูกลงมากยิ่งขึ้น เปิดให้ประชาชนทั่วไปสามารถถ่ายรูปและวิดีโอจากโทรศัพท์มือถือได้อย่างสะดวกและมีคุณภาพ และเข้มข้นมากขึ้นในปี ค.ศ. 2015 เมื่อเทคโนโลยีมีการให้บริการแพร่ภาพ (live streaming video) ของ Periscope เกิดขึ้น และในปี ค.ศ. 2016 โซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) เปิดโอกาสให้ใครก็ได้ที่มีโทรศัพท์มือถือสามารถตั้งสถานีโทรทัศน์ขึ้นเองได้อย่างง่าย ๆ หรือทำการกระจายภาพสดทันเหตุการณ์จากสถานที่เกิดเหตุขึ้น ๆ ได้ (Yamthap & Siripon, 2021)

3.2 เฟคนิวส์และข้อถกเถียงนิยามความหมาย

Attkisson (2018) ได้ให้นิยาม “เฟคนิวส์” คือ ข่าวที่บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง มีอคติ ไม่เป็นกลาง (slant) เป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือเป็นเรื่องที่ตีความผิดและใช้ข้อมูลผิด ๆ

การรายงานข้อมูลที่มีบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เป็นเรื่องเหลวไหล (imprecise and sloppy) โดยทั่วไปเรื่องราวของเฟคนิวส์จะเป็นการนำทางให้ผู้รับสารเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่น่าเสนอให้ชวนเชื่อและบางครั้งนักข่าวเองก็อาจติดกับดักให้หลงเชื่อไปด้วยเช่นกัน

ในงาน Media Art มองเฟคนิวส์หรือการเสียดสี (satire) ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ในฐานะเป็นปฏิบัติการ (practice) ที่เผยแสดง (manifestations) ในประเด็น Politics และเผยแสดงในงาน Media Art โดยกลุ่มศิลปินในสาขา Tactical media (Kedar, 2020) ที่ใช้รูปแบบของสื่อ (เว็บไซต์ สิ่งพิมพ์ การแสดงสด) เป็นรูปแบบของการปรับเปลี่ยน (Disruption) การเมืองและสังคม ด้วยการรบกวนกิจกรรมทางการเมืองและศิลปะเข้าด้วยกัน

ในงานวารสารสนเทศที่ศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมและสื่อภาคประชาชน สนใจเฟคนิวส์ในมิติของการต่อรอง ต่อต้าน การท้าทายต่ออำนาจของผู้มีอำนาจน้อย หรือมิติของการต่อสู้กับอำนาจในการผูกขาดข้อมูลข่าวสาร อำนาจในการผูกขาด ‘ข้อเท็จจริง’ ติความเฟคนิวส์เป็นปฏิบัติการหนึ่งในการประกอบสร้างเรื่องเล่าเพื่อสนับสนุนอุดมการณ์ที่ตนเองยึดถือ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนหรือความเห็นพ้องจากสาธารณะชน เช่น ในบทสัมภาษณ์ของ พรพาสสิริ กุหลาบ (Apornsri, 2019) หรือในบทความวิชาการของ วิศวัส ปัญญาวงศ์สถาพร (Panyawongsatapom, 2020) รวมถึงนักวิชาการชาวอังกฤษ Chris Wickham (Wickham, 1998) ที่นิยามข่าวลือ ข่าวลวง ในฐานะเครื่องมือที่ทำให้สังคมเกิดการขับเคลื่อน เป็นอาวุธของผู้มีอำนาจน้อยกว่า

3.3 การใส่รหัสและถอดรหัสของสจิวต์ ฮอลล์

การวิเคราะห์การใส่รหัสและถอดรหัสในการสื่อสารถูกพัฒนาครั้งแรกโดยนักวิชาการด้านวัฒนธรรมศึกษา Stuart Hall เมื่อปี ค.ศ. 1973 ขณะนั้นเขาทำการวิเคราะห์ขั้นตอนการใส่รหัสและถอดรหัสวาทกรรมในสื่อโทรทัศน์ Hall (1973) ได้เสนอโมเดลเส้นตรงในการทำความเข้าใจกระบวนการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจว่าความหมายนั้นถูกสร้าง ถูกแพร่กระจาย และถูกบริโภคอย่างไร โดย Hall (1973) ได้อธิบายกระบวนการดังกล่าวไว้ ดังนี้

3.3.1 ขั้นตอนการสร้างความหมาย (the production of the meaning)

ขั้นเตรียมการสร้างความหมายเป็นขั้นตอนที่ผู้สร้างทำการเลือกบางสิ่งบางอย่างมานำเสนอ โดยการเลือกนี้ถูกกำหนดจากอุดมการณ์ของผู้สร้างซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของสังคม ในอีกด้านหนึ่งกลไกอุดมการณ์หลักของสังคมจะคัดเลือกผู้สร้างที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกันเข้าไปทำงานในระบบ ทั้งนี้ ในกระบวนการเลือกจะมีองค์ประกอบหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ อุดมการณ์ของผู้สร้าง โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ความสัมพันธ์ของการผลิตและความคิดเกี่ยวกับผู้รับสาร องค์ประกอบดังกล่าวจะเป็นแนวทางแก่ผู้สร้างในการใส่รหัสต่อไป ขั้นตอนนี้เรียกว่าขั้นตอนการใส่รหัส ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ว่าอุดมการณ์ที่ถูกบรรจุอยู่ในเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร ผู้สร้างมีวิธีการสื่อสารสิ่งเหล่านี้ไปยังผู้รับสารได้อย่างไร

3.3.2 ขั้นสร้างสำเร็จ (the finished product)

เมื่อกระบวนการใส่รหัสได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว รหัสดังกล่าวจะถูกส่งต่อไปยังผู้รับสาร ถือเป็นจุดเชื่อมต่อของการไหลเวียน เมื่อความหมายและอุดมการณ์ถูกหลอมรวมเข้าไปในตัวบทของเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์โดยผู้สร้างแล้ว เฟคนิวส์จึงกลายเป็นระบบวาทกรรมแบบเปิดและมีได้หลายความหมาย

3.3.3 ขั้นตอนถอดรหัสของผู้รับสาร (the decoding stage of audience)

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทั้งหมดเพราะการไหลเวียนของความหมายเริ่มต้นขึ้นจากจุดนี้ ในขั้นตอนนี้ Hall เสนอว่าผู้รับสารสามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้ถอดรหัสตามบริบททางวัฒนธรรมของพวกเขา และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือตีความสารที่ส่งมาผ่านแบบใหม่ผ่านการกระทำร่วมกันได้ หมายความว่าผู้รับสารสามารถถอดรหัสความหมายตรงกันหรือตรงข้ามกับผู้สร้างสารก็ได้ ซึ่งการถอดรหัสแบบตรงกันข้ามนั้นว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร ความสมมาตร (symmetry) และความอสมมาตร (a-symmetry) ระหว่างความหมายในการใส่รหัสของผู้สร้างและความหมายในการถอดรหัสของผู้รับสาร โดย Hall (1973) ได้เสนอจุดยืนในการถอดรหัสไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ผู้รับสารคล้อยตามและมีปฏิบัติการถอดรหัสตามจุดยืนของผู้ส่งสาร
2. ผู้รับสารแบบต่อรองที่ถอดรหัสแตกต่างไปจากผู้ส่งสารแต่ไม่ได้ต่อต้านอย่างตรงไปตรงมา
3. ผู้รับสารแบบต่อต้านและมีปฏิบัติการถอดรหัสตรงข้ามกับการใส่รหัสของผู้ส่งสาร

3.3.4 ขั้นประกอบสร้างซ้ำ (the reproduction stage)

ในระยะนี้ ผู้รับสารจะสร้างการตีความแบบใหม่และสร้างความหมายแบบให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือแม้แต่สร้างตัวบทใหม่ขึ้น

นอกจากนี้ ฮอลล์ยังได้รับอิทธิพลทางความคิดมาร์กซิสต์โครงสร้างนิยมของอัลธูซเซอร์ (Althusser) ในเรื่องอุดมการณ์ โดยอุดมการณ์เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนปัจเจก มีบทบาทกำหนดกระบวนการประกอบสร้างทางสังคม เป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไขและความเป็นไปของโลกทางสังคม เราทั้งหลายต่าง “พูดผ่าน” อุดมการณ์ และอุดมการณ์นี้เองที่ช่วยเตรียมเครื่องมือให้มนุษย์ใช้ในการสร้างความเข้าใจให้กับตนว่า ทำไมความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นเช่นนั้น ทำไมจึงมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมแตกต่างกัน และทำไมเราจึงควรยอมรับอุดมการณ์นั้น อุดมการณ์ทำงานโดยการประกอบสร้างเหล่าผู้ได้ปกครองของอุดมการณ์ขึ้นมา (subjects) ไม่ว่าจะเป็นฐานะของปัจเจกหรือกลุ่มคน ประกอบสร้างตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมเพื่อให้เหล่าผู้ได้ปกครองได้อ้างอิงตัวเอง รวมทั้งสร้างความรู้ (knowledge) ให้เหล่าผู้ได้ปกครองได้เข้าใจว่าตนเป็นองค์ประธานที่จริงแท้ทางสังคม สามารถอธิบายสัจจะของโลกได้ (Hall, 1981)

กล่าวได้ว่า แบบจำลองคำอธิบายกระบวนการใส่รหัสและถอดรหัสของ Hall (1973) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจด้วยทฤษฎีพีเคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้ ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้าง ความหมายที่ถูกใส่รหัสจากผู้สร้าง ในขณะที่ปฏิกิริยาหรือจุดยืนที่เกิดขึ้นจากการอ่านและดูเฟดนิวส์ของผู้รับสารเป็นกระบวนการของการตีความ (การถอดรหัส) หากจะกล่าวให้ชัดเจน เริ่มต้นจากการที่ผู้สร้างอ่านข้อความหรือตีความต้นฉบับรูปภาพที่ตนสนใจและดำเนินการใส่รหัสสร้างความหมายและสร้างเป็นเฟดนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ตามความเข้าใจของตนเอง จนกระทั่งกระบวนการใส่รหัสดำเนินการสำเร็จ จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนถัดมา คือ ผู้รับสารอ่านหรือดูด้วยทฤษฎีพีเคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ และดำเนินการถอดรหัสตามความเข้าใจส่วนตัวของตนเอง พร้อมกับค้นพบอุดมการณ์ที่ถูกชักชวน หรือคุณค่าบางอย่างที่อยู่เบื้องหลังข้อความหรือรูปภาพ ผ่านการตีความในระดับลึกและในความนึกคิด

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใส่รหัส การถอดรหัส และอุดมการณ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของสจ๊วต ฮอลล์ ในการวิเคราะห์การใส่รหัส การถอดรหัส เช่น การศึกษาของ Kaimuk (2008) ที่วิเคราะห์การใส่รหัสและการถอดรหัสสัญญาณโฆษณา ผลการศึกษาพบว่า ผู้สร้างสารมีความพยายามทำการใส่รหัสผ่านทางภาษาโดยการเล่าเรื่องโดยละเอียดและเล่าเรื่องแบบคนคุ้นเคย เพื่อสร้างให้เกิดประสบการณ์ร่วม หรือรับรู้ว่ามีภูมิหลังที่เหมือนกัน และควบคุมการอ่านความหมายให้ตรงตามจุดยืนของผู้สร้าง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้รับสารกลุ่มเดียวกันจะถอดรหัสไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นการถอดรหัสจากอิทธิพลตามประสบการณ์ ภูมิหลัง ค่านิยม และอุดมการณ์ของผู้รับสาร หากผู้สร้างสารมีการกำกวมหรือสับสนอย่างรัดกุมและสอดคล้องกับภูมิหลังวัฒนธรรมของผู้รับสาร ยังมีผลให้เกิดการถอดรหัสตรงตามความหมายที่ผู้สร้างใส่รหัสไว้

ในขณะที่การศึกษาในต่างประเทศ พบการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของสจ๊วต ฮอลล์ ในการวิเคราะห์การใส่รหัส การถอดรหัส สื่อสารนำเสนอและอุดมการณ์ไปสู่มวลชน เช่น การศึกษาเรื่องการยอมรับข้อมูลลงในสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2019 ของ Wahyono et al. (2020) ผลการศึกษาพบว่าการยอมรับข้อมูลลงประกอบด้วย 3 ประเภท คือ ผู้รับสารแบบสร้างสรรค์แบบผู้ปฏิบัติ ผู้รับสารแบบอุดมการณ์ และผู้รับสารแบบวิพากษ์สงสัย นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ Li et al. (2023) ศึกษากระบวนการใส่รหัสและการถอดรหัสความหมายทางวัฒนธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยูทูบ (YouTube) ช่องหนึ่งที่มีตัวแสดงเป็นชาวจีน ใช้การวิเคราะห์รหัส ความหมายในตัวบท และวิเคราะห์กระบวนการเข้าไปปฏิสัมพันธ์ของผู้รับสาร ผลการศึกษาพบว่า ตัวแสดงหลักของช่องยูทูบ (YouTube) นำเสนอวัฒนธรรมจีนผ่านสัญญาณหลายอย่าง และใส่รหัสผ่านการประกอบสร้างเรื่องเล่าในลักษณะชีวิตประจำวันของคนธรรมดาเพื่อกระตุ้นการรับรู้ของผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารมีการถอดรหัสและตีความที่แตกต่างกันแบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ เพลิดเพลินพอใจ ไตร่ตรองสะท้อนคิด เข้าอกเข้าใจ และสงสัยตั้งคำถาม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการใส่รหัสของผู้สร้าง รูปแบบการถอดรหัสของผู้รับสาร รวมถึงอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพชั้นนี้ศึกษาเฟคนิวส์จำนวน 40 ชิ้น ที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยแบ่งเป็นหมวดนโยบายรัฐ หมวดสุขภาพ หมวดเศรษฐกิจ และหมวดภัยพิบัติเกณฑ์การคัดเลือก คือ เฟคนิวส์ที่ติดอันดับ 1 ใน 10 เฟคนิวส์ที่ผู้คนให้ความสนใจมากที่สุดในแต่ละหมวด โดยอ้างอิงข้อมูลจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2565 ทั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นรายละเอียดของกระบวนการใส่รหัสของผู้สร้าง อุดมการณ์ที่ถูกบรรจุ รวมถึงรูปแบบการถอดรหัสของผู้รับสาร คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ผ่านรายการณศึกษา 4 กรณี ซึ่งเป็นตัวแทนจากเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่ภัยพิบัติ หมวดหมู่สุขภาพ หมวดหมู่นโยบายรัฐ และหมวดหมู่เศรษฐกิจ

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบบันทึกข้อมูลในการจดบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยสอบถามความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ร่วมกับแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Fieldnote) โดยแบ่งเป็นการบันทึก 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ใช้บันทึกกระบวนการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลรายวัน โดยข้อมูลได้มาจากสื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มใด ได้มาด้วยวิธีอะไร ส่วนที่ 2 ใช้บันทึกเหตุการณ์บริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ที่เฟคนิวส์ปรากฏอยู่ ส่วนที่ 3 บันทึกความรู้สึก ความคิดของนักวิจัยที่เกิดขึ้น และส่วนที่ 4 บันทึกสรุปข้อมูล พร้อมการตีความข้อมูลเบื้องต้น

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษากรอบแนวคิดของสจ๊วต ฮอลล์ ในการวิเคราะห์การใส่รหัสของผู้สร้าง การถอดรหัสผู้รับสาร ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการศึกษาค้นครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ระดับตัวบทและระดับอุดมการณ์ของเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

1. การใส่รหัสของผู้สร้างผ่านการวิเคราะห์รูปแบบทางภาษา การใช้คำ คำคุณศัพท์ วลี รวมถึงสัญลักษณ์ รูปภาพ
2. รูปแบบการถอดรหัสของผู้รับสารผ่านการวิเคราะห์แนวโน้มอารมณ์ในการมีส่วนร่วม (engagement) ในเฟคนิวส์ชิ้นนั้น จำนวนการมีส่วนร่วม (engagement) เช่น การกดไลก์ การส่งต่อ การทวีต การร่วมแสดงความคิดเห็นโต้ตอบ

3. อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังเฟคนิวส์ผ่านการวิเคราะห์เทคนิคการนำเสนอเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น รูปแบบการเขียนคำอธิบาย รวมถึงองค์ประกอบของรูปภาพและสัญลักษณ์

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยจำนวน 2 ท่าน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแยกกัน จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง หากข้อสรุปใดมีความแตกต่างกันจะดำเนินการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปผลการศึกษามีความเป็นไปได้มากที่สุด จากนั้นดำเนินการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจำนวน 1 ท่าน ทำการตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัย

4.4 จริยธรรมการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล รหัส COA: 126/2023 โครงการวิจัย EC 23111-18

5. ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิด “การใส่รหัส” และ “การถอดรหัส” ของสจ๊วต ฮอลล์ ในการวิเคราะห์ตัวบทเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสจ๊วต ฮอลล์ ต้องการอธิบายการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสาร (receiver) และตัวบท (text) โดยผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นกระบวนการของการสร้าง ส่งผ่าน และรับข้อความบางอย่างผ่านระบบโครงสร้างภาษา สัญลักษณ์ ความรู้ และอุดมการณ์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของการ “ใส่รหัส” และ “ถอดรหัส” โดยเฟคนิวส์เป็นปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนว่าอุดมการณ์ใดที่ถูกทำให้มีอิทธิพลในกระบวนการ “ใส่รหัส” โดยพบปฏิบัติการที่ทำหน้าที่ควบคุมการอ่านความหมายหรือการถอดรหัส จากการวิเคราะห์เป็นรายกรณี ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่ภัยพิบัติ

5.1.1 การสร้าง การใส่รหัส การดัดแปลง ส่งต่อ และการถอดรหัส

เฟคนิวส์ชิ้นนี้ปรากฏในแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Facebook) จากบัญชีผู้ใช้งานท่านหนึ่งระบุคำอธิบาย (caption) ในลักษณะบทความวิชาการ เฟคนิวส์นี้ถูกแชร์ไปจำนวน 878 ครั้ง มีผู้กดไลก์ จำนวน 875 ครั้ง มีผู้แสดงความเห็นจำนวน 79 ข้อความ ซึ่งข้อความแสดงความคิดเห็นต่อเฟคนิวส์ชิ้นนี้มีแนวโน้มอารมณ์ไปทางบวก ซึ่งผู้รับสารคล้อยตาม (preferred decoding) และมีปฏิบัติการถอดรหัสตามจุดยืนของผู้ส่งสาร ในขณะที่บางข้อคิดเห็นมีการถอดรหัสแบบที่ถอดรหัสแตกต่างไปจากผู้ส่งสาร (oppositional decoding) แต่ไม่ได้ตอบโต้อย่างรุนแรงว่าเป็นเฟคนิวส์ ผู้เขียนจึงตอบกลับความคิดเห็น ด้วยประโยคเดียวกันทุกข้อความคือ “ขอบคุณครับ

ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องที่เรายังไม่อาจสรุปได้กันเอง แต่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องมีจริง อะไรจะเปลี่ยนเพราะอะไรคงมีปัจจัยที่เห็นไม่เหมือนกันได้และสิ่งที่แน่นอนคือ เราต้องเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงครับ” ในขณะที่ผู้แสดงความคิดเห็นข้อความอื่น ๆ ยังคงมี ลักษณะคล้ายตามและถอตรัสตามจุดยืนของผู้ส่งสาร

ความคิดเห็นที่ 1: รมกวนท่าน.....พิจารณาด้วยครับ อาจไม่ถูกต้องตามหลัก วิชาการซึ่งส่วนตัวก็เห็นพ้องกับกรมอุตุนิยมวิทยา อีกทั้งได้ตรวจดูแผนที่อากาศอื่น ประกอบด้วยตัวเองเช่นกัน ไม่น่าจะเป็นผลจาก Polar Vortex ครับอุตุนิยมวิทยา สาเหตุอุณหภูมิทั่วไทยลดลง ไม่ใช่ผลจากปรากฏการณ์ Polar Vortex <https://www.thairath.co.th/news/local/2359112>

ตอบกลับ: ขอบคุณครับภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องที่เรายัง ไม่อาจสรุปได้กันเองแต่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องมีจริง อะไรจะเปลี่ยนเพราะอะไรคงมีปัจจัยที่เห็นไม่เหมือนกันได้และสิ่งที่แน่นอนคือเราต้องเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงครับ

ความคิดเห็นที่ 2: ขอบคุณค่ะ ที่อธิบายให้คนไทย เข้าใจง่ายขึ้น สภาพอากาศ แบบนี้ กลับเป็นผลดีกับเราทุกทีนะคะ

ความคิดเห็นที่ 3: สรุปว่า Polar Vortex หรืออากาศแปรปรวนธรรมชาติตามกรมอุตุนิยมวิทยาแถลงครับ

ตอบกลับ: ขอบคุณครับภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องที่เรายัง ไม่อาจสรุปได้กันเองแต่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องมีจริง อะไรจะเปลี่ยนเพราะอะไรคงมีปัจจัยที่เห็นไม่เหมือนกันได้และสิ่งที่แน่นอนคือเราต้องเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงครับ

ความคิดเห็นที่ 4: ขอบคุณข่าวสารและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ค่ะ

ความคิดเห็นที่ 5: ส้มขออนุญาตก่อนแชร์ไปแล้วครับ อาจารย์เอที่เคารพ

ตอบกลับ: ยินดีครับ

ความคิดเห็นที่ 6: ขอบคุณค่ะ ขออนุญาตแชร์นะคะท่าน

ความคิดเห็นที่ 7: ขอบคุณครับ สำหรับวิทยาทาน

ความคิดเห็นที่ 8: ขออนุญาตแชร์นะคะ

ความคิดเห็นที่ 9: ขอบคุณครับ ขออนุญาตแชร์เนื้อหา呢ครับ

ความคิดเห็นที่ 10: ขอบคุณครับ

ความคิดเห็นที่ 11: *กรรมอุตสาหกรรม* ไม่เห็นว่าอย่างนี้นี้นะ

ความคิดเห็นที่ 12: ขออนุญาตแชร์นะคะ ความรู้แน่นๆ อ่านแล้วต้องตระหนักรู้
เริ่มที่ตัวเองก่อนเลย สัตว์ทั้งหลายก็ต้องการความอบอุ่นยามนี้ ขอบคุณมากค่ะ
ตอบกลับ: ยินดีครับ

ความคิดเห็นที่ 13: XXX FAKE NEWS ครับ กรมอุตุนิยมวิทยา ชี้แจงแล้วนะครับ ว่าไม่ได้เป็นผลจาก Polar Vortex แต่เป็นความกดอากาศสูงจากจีน

ตอบกลับ: ขอขอบคุณครับภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องที่เรายัง
ไม่อาจสรุปได้กันเองแต่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องมีจริง
อะไรจะเปลี่ยนเพราะอะไรคงมีปัจจัยที่เห็นไม่เหมือนกันได้และสิ่งที่
แน่นอนคือเราต้องเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงครับ

ตอบกลับ: ผมเห็นด้วยครับ ตอนนี้กำลังรอข่าวน้ำท่วมใหญ่
ต่อไป โลกเปลี่ยนแปลงไปมากมาย กรมอุตุจะปฏิเสธไหม
ว่าน้ำแข็งขั้วโลกยังปกติดี

ความคิดเห็นที่ 14: ขออนุญาตแชร์นะคะ

ตอบกลับ: ยินดีครับผม

ตอบกลับ: ขอบคุณค่ะ

ภาพที่ 1

เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่ภัยพิบัติลำดับที่ 10

[illegible]

5.1.2 ความหมายและอุดมการณ์

เฟคนิวส์หมวดภัยพิบัติชิ้นนี้ในกระบวนการถอดรหัสพบลักษณะการใส่รหัสความหมาย นัย อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังเฟคนิวส์ชิ้นนี้คืออุดมการณ์ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เขียนมีการระบุชื่อ ตำแหน่งทางการเมือง และความเชี่ยวชาญ ที่ท้ายคำอธิบาย (caption) ซึ่งมีลักษณะการเขียนคล้ายบทความวิชาการ

5.1.3 ปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์

เฟคนิวส์ในสื่อออนไลน์ชิ้นนี้เขียนขึ้นโดยนักวิชาการที่มีตำแหน่งทางการเมือง และความเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น “Climate change” “เส้นศูนย์สูตร” “ปรากฏการณ์ Polar Vortex” “ภาวะโลกร้อน” ตลอดทั้งคำอธิบาย (caption) พร้อมกับแนบรูปที่มีข้อความบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ระบุหัวเรื่อง “The Science Behind the Polar Vortex” เพื่ออ้างอิงที่มาของความรู้และข้อมูลตามลักษณะการเขียนบทความวิชาการ

เฟคนิวส์ในสื่อออนไลน์ชิ้นนี้ มีลักษณะการใช้รูปภาพแบบการรายงานเหตุการณ์ที่อยู่ในรูปของประโยคบอกเล่า โดยผู้สร้างเลือกรูปภาพที่แสดงให้เห็นแหล่งที่มาของความรู้ทางตรง (direct evidential) ในการเขียนคำอธิบาย เช่น “ปีนี้เราคงได้เห็นสภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นผลตามมา” ร่วมกับการใช้รูปภาพที่มีข้อความ “ทั่วไทยเย็นยะเยือก” ผู้สร้างเลือกรูปภาพที่แสดงให้เห็นว่าได้เผชิญเหตุการณ์ด้วยตนเอง รูปภาพที่แสดงหลักฐานนี้เกี่ยวข้องกับระดับความมั่นใจของผู้สร้างว่าสิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นความจริง

รวมถึงการใช้มูลบทที่เชื่อมโยงไปสู่ข้อสรุปเพื่ออธิบายยรรยศาสตร์ในระดับประโยค เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประพจน์แต่ละประพจน์เข้าด้วยกัน การใช้ตัวเชื่อมประโยค “และ” “หรือ” เพื่อแสดงค่าความจริงของประพจน์ย่อย ๆ โยงไปสู่ข้อสรุปทางตรรกศาสตร์ แสดงถึงความตรงไปตรงมาและความจริง รวมถึงการอธิบายโดยละเอียดแบบเป็นเหตุเป็นผล คือ ประกอบด้วยเหตุ (p1, p2, p3, ..., pn) และ ผล C ดังเช่นการสรุปว่าเหตุต่าง ๆ นำมาซึ่ง “ปรากฏการณ์ Polar Vortex”

5.2 การวิเคราะห์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่สุขภาพ

5.2.1 การสร้าง การใส่รหัส การดัดแปลง ส่งต่อ และการถอดรหัส

เฟคนิวส์ชิ้นนี้ปรากฏในแพลตฟอร์มยูทูป (YouTube) และเฟซบุ๊ก (Facebook) จากบัญชีผู้ใช้งานสำนักข่าวแห่งหนึ่ง ระบุคำอธิบาย “‘อ.เจษฎา’ ชี้ ‘ไข้ไก่เหี่ยว’ เกิดจากแม่ไก่เป็นโรคหลอดลมอักเสบ” เฟคนิวส์นี้มีผู้กดไลค์จำนวน 27 ครั้ง มีผู้แสดงความเห็นจำนวน 8 ข้อความ มีผู้เข้าชมจำนวน 4,798 ครั้ง ซึ่งข้อความแสดงความคิดเห็นต่อเฟคนิวส์ชิ้นนี้มีแนวโน้มอารมณ์ไปทางกลาง ๆ ซึ่งผู้รับสารเพิกเฉย ไม่เชื่อข่าวที่น่าเสนอ โดยมีปฏิบัติการถอดรหัสตรงข้ามกับจุดยืนของผู้ส่งสาร (oppositional decoding)

ความคิดเห็นที่ 1: ขาดแคลนข้อมูลเพราะออกบ่อยจากอ.จอต (กดไลค์ 1)

ความคิดเห็นที่ 2: เจอเป็นเรื่องปกติแล้วครับ (กดไลค์ 1)

ความคิดเห็นที่ 3: ขนาดจาร...พูดผมยังไม่ค่อยเชื่อ 😊

ความคิดเห็นที่ 4: เคยซื้อกินกะเต๋รสดชาติไม่อร่อยไม่เหมือนไข่แดงสดกิน
อร่อยกว่าค่ะ

ความคิดเห็นที่ 5: คนไม่เคยเห็นคือคนที่ไม่ค่อยเข้าตลาด

ภาพที่ 2

ตัวอย่างเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่สุขภาพลำดับที่ 2

5.2.2 ความหมายและอุดมการณ์

เฟคนิวส์หมวดสุขภาพชิ้นนี้ในกระบวนการถอดรหัสพบลักษณะการใส่รหัส
ความหมาย นัย อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังเฟคนิวส์ชิ้นนี้ คือ อุดมการณ์ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ
โดยสำนักข่าวแห่งหนึ่ง รวมถึงการระบุชื่อนักวิชาการและองค์กรภาครัฐเพื่อรับรองว่าข่าวนี้
เป็นเรื่องจริง

5.2.3 ปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์

เฟคนิวส์ในสื่อออนไลน์ชิ้นนี้เขียนขึ้นโดยผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บัญชี (account) หนึ่ง
โดยมีรูปแบบการใช้วลีในลักษณะการเตือนภัยจากผู้มีประสบการณ์ตรงผ่านการเขียนคำอธิบาย
“ขอบอกต่อนะคะเมื่อวานไปซื้อไข่ไก่จาก...” เป็นรูปแบบการใส่รหัสโดยใช้ภาษาที่มีวิธี

การเล่าเรื่องแบบคนคุ้นเคย (Restricted code) ย่นย่อคำบางคำในฐานะที่เคยมีภูมิหลังหรือประสบการณ์ร่วมกันมาก่อนแล้ว เช่น “ปิคอัพ” “หน้าเซเว่น” ซึ่งเพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานให้สามารถเข้าใจความหมายโดยนัยได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวออกมาทั้งหมด

นอกจากนี้ สำนักข่าวแห่งหนึ่งหยิบยกมานำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อีกแพลตฟอร์ม โดยการใช้เครื่องหมายอัฒภาค หรือ เครื่องหมายคำพูด ‘ ‘ ข้อถกกันสองชั้น สกัดข้างหน้า และข้างหลังประโยคเพื่อเน้นประธานของประโยคที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นนักวิชาการ “อ.เจษฎา” ชี ไชโย่เหี่ยว’ เกิดจากแม่ไก่เป็นโรคหลอดลมอักเสบติดตื้อ” ซึ่งเป็นเทคนิคทั่วไปพบในเฟลนิวส์ ที่พยายามสื่อว่านี่คือความจริง และท้ายคำบรรยายข่าวระบุประโยค “ล่าสุดเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จังหวัด... เห็นโพสต์ได้มาขอไชโย่ไปตรวจสอบแล้ว เพื่อหาสาเหตุ” ซึ่งเป็นเทคนิคการอ้างถึงหน่วยงานเชี่ยวชาญของภาครัฐที่จะเข้ามาตรวจสอบ เป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในระหว่างที่ยังมีความคลุมเครือระหว่างข้อเท็จจริงหรือเฟลนิวส์

5.3 การวิเคราะห์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่นโยบายรัฐ

5.3.1 การสร้าง การใส่รหัส การดัดแปลง ส่งต่อ และการถอดรหัส

เฟคนิวส์ชิ้นนี้ปรากฏในแพลตฟอร์มทวิตเตอร์/เอ็กซ์ (Twitter/X) จากบัญชีผู้ใช้งานคนหนึ่ง ระบุคำอธิบาย “มาช่วยกันประจาน ... ของ ... นายทุนกันล่ะ... มาก” โดยใช้รูปภาพประกอบเป็นข้อความแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้ใช้งานในลักษณะการแบ่งปันประสบการณ์ มีผู้กดไลก์จำนวน 3,355 ครั้ง มีผู้แสดงความเห็นจำนวน 229 ข้อความ มีผู้แชร์โพสต์ 40,500 ครั้ง ซึ่งข้อความแสดงความคิดเห็นต่อเฟคนิวส์ชิ้นนี้มีแนวโน้มอารมณ์ไปทางลบ ซึ่งผู้รับสาร คล้อยตาม (preferred decoding) และมีปฏิบัติการถอดรหัสตามเจตนาของผู้ส่งสาร

ภาพที่ 3

ตัวอย่างเพคินวิสในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหม่นนโยบายรัฐบาลที่ 6

5.3.2 ความหมายและอุดมการณ์

เฟคนิวส์หมวดนโยบายรัฐชั้นนี้ในกระบวนการถอดรหัสพบลักษณะการใส่รหัสความหมาย นัย อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังเฟคนิวส์ชั้นนี้คือ อุดมการณ์ทุนนิยมครอบครองอำนาจรัฐ ที่นายทุนกลายเป็นผู้ใช้อำนาจและกลไกรัฐในการรวมศูนย์ของทุนที่นายทุนใหญ่สกัดกั้นและดูดกลืนผู้ประกอบการนายทุนที่เล็กกว่า การระบุดความสัมพันธ์กับคู่ตรงกันข้ามความขัดแย้ง (Binary opposition) ระหว่างบริษัทนายทุนยักษ์ใหญ่รัฐ กับประชาชนผู้ค้ารายย่อย การเปรียบเทียบเช่นนี้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างภาพที่ชัดเจนให้เกิดขึ้นในใจผู้รับสาร ทั้งนี้การนำเสนอโดยใช้ภาษาพูดทำให้เกิดความรู้สึกถึงเหตุการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นจริงกับคนทั่วไป จึงทำให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ร่วม และคล้อยตามการใส่รหัสของผู้ส่งสาร

5.3.3. ปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์

เฟคนิวส์ในสื่อออนไลน์ชั้นนี้เขียนขึ้นโดยผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บัญชีหนึ่ง โดยมีรูปแบบการนำเสนอผ่านการใช้อธิบายแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้ใช้งานในลักษณะการแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อใส่รหัสว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในขณะที่ผู้สร้างเลือกใช้ข้อความ “มาช่วยประจานความของ...นายทุนกันคระ...” จากข้อความดังกล่าวสะท้อนการทำหน้าที่ของภาษาด้านคำสั่งและประกาศ (directives and declaratives function) โดยสามารถตีความได้ว่าผู้สร้างขอหรือแนะนำให้ผู้รับสารกระทำการส่งต่อข้อความนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดปรารถนาหรือคิดว่าเป็นประโยชน์ หรือในอีกด้านหนึ่งอาจตีความได้ว่าผู้สร้างประกาศจะทำการประจานตามที่ตนเองได้สร้างข้อความไว้ แม้จะอยู่ในรูปประโยคบอกเล่าแต่ผู้สร้างไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงบอกเล่าหรือแจ้งให้ทราบ แต่การสร้างข้อความนี้เท่ากับเป็นการประจานการกระทำบางอย่างของนายทุน

5.4 การวิเคราะห์เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่เศรษฐกิจ

5.4.1 การสร้าง การใส่รหัส การดัดแปลง ส่งต่อ และการถอดรหัส

เฟคนิวส์ชั้นนี้ปรากฏในแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Facebook) จากบัญชีผู้ใช้งานท่านหนึ่งระบุแคปชั่น “ลามมาถึงธนบัตรแล้วใช่ไหม? ใช้รูปคล้ายมัสยิดลงในธนบัตร ใบละ 50 บาท” โดยใช้รูปภาพประกอบเป็นรูปธนบัตร 50 บาท 2 ใบ ที่เป็นธนบัตรแบบเก่าและแบบใหม่ และทำสัญลักษณ์วงกลมล้อมรอบบริเวณภาพด้านล่างขวาของธนบัตรที่กล่าวว่าเป็นรูปคล้ายมัสยิด มีการแชร์เฟคนิวส์นี้ไปจำนวน 79 ครั้ง มีผู้กดไลก์จำนวน 147 ครั้ง กดโกรธ 36 ครั้ง กดหัวเราะ 23 ครั้ง มีผู้แสดงความเห็นจำนวน 251 ข้อความ ซึ่งข้อความแสดงความคิดเห็นต่อเฟคนิวส์ชั้นนี้มีแนวโน้มอารมณ์ไปทางลบ ซึ่งผู้รับสารคล้อยตาม (preferred decoding) และมีปฏิบัติการถอดรหัสตามจุดยืนของผู้ส่งสาร

ความคิดเห็นที่ 1: ล้อตาลีค่ะ

ความคิดเห็นที่ 2: ไอบังตูปเข้ามาเพื่อสิ่งนี้ (กตโลภ 4)

ความคิดเห็นที่ 3: ตกลงแทรกซึมได้มากถึงเพียงนี้เลยหรือนี่คือการหมิ่นพระบารมีหรือไม่ครับ ใครรู้ช่วยตอบที (กตโลภ 5 กตหัวเราะ 1)

ตอบกลับความคิดเห็นที่ 3: รูปเขาวังที่ ร ๔ สร้าง ไม่ใช่มีสยิดเป็นหอดูดาว (กตโลภ 3)

ตอบกลับ : ขอบคุณมากครับผมที่ให้ความรู้ (กตโลภ 1)

ความคิดเห็นที่ 4: กบฏสอได้จะกินอัตลักษณ์คนไทยช่วยกันจับตามองลัทธิหลุมดำใช้วิชามารทำลายสามสถาบันทุกรูปแบบแอบอ้างว่า (กตโลภ 3)

ความคิดเห็นที่ 5: ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองไปไหนกันหมด (กตโลภ 2)

ความคิดเห็นที่ 6: ก็มารทำได้ทุกเรื่องปลอมพระปรมาภิไธยยังทำปลอมพระลิขิตยังทำได้ยุคมารดำทำลายแผ่นดินพุทธรอดต่อไปพวกกบฏยึดครองใช้กตหมายเป็นเครื่องมือทำลายสถาบันตนเอง (กตโลภ 2)

ความคิดเห็นที่ 7: เหลือแต่กระสุนยังไม่ได้

ความคิดเห็นที่ 8: บ้าไปละ

ความคิดเห็นที่ 9: เสียเมืองตั้งแต่เมื่อไรนี้

ความคิดเห็นที่ 10: มีด้วยหรือเดียวต้องดูก่อน

ความคิดเห็นที่ 11: แสดงว่า เจ้าของรูปบนบัตรก็เอาด้วยละสิ เขาถึงทำได้

ความคิดเห็นที่ 12: เอาใหญ่เลยนะครับต้องบุกกระทรวงการคลัง

ความคิดเห็นที่ 13: เริ่มเหี้ยสุด ๆ อยู่นี้.....

ความคิดเห็นที่ 14: ไข่เหมือนเลย

ความคิดเห็นที่ 15: ศิลปะไทยสุดยอดอยู่แล้ว จะมาแทรกแซงทำไม (กตโลภ 1)

ความคิดเห็นที่ 16: ความเป็นขี้กกลากเลย

ภาพที่ 4

ตัวอย่างเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์หมวดหมู่เศรษฐกิจลำดับที่ 3

5.4.2 ความหมายและอุดมการณ์

เฟคนิวส์หมวดเศรษฐกิจชิ้นนี้ในกระบวนการถอดรหัสพบลักษณะการใส่รหัสความหมาย นัย อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังเฟคนิวส์ชิ้นนี้ คือ อุดมการณ์ทางศาสนา ใส่รหัสผ่านสถาปัตยกรรมของอาคารในภาพ นอกจากนี้เฟคนิวส์นี้ใช้การสร้างเฟคนิวส์ร่วมกับสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของรัฐ คือ ธนบัตร วัตถุที่มีตราของรัฐ เพื่อหวังผลถึงการแสดงปฏิกริยาอารมณ์จากผู้อ่านให้คล้อยตามและเข้าใจว่าเป็นจริง

5.4.3 ปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์

เฟคนิวส์นี้ใช้เครื่องหมายปริศนา หรือเครื่องหมายคำถาม หรือเครื่องหมายสงสัยในวลี ลามมาถึงธนบัตรแล้วใช่ไหม? เป็นคำคุณศัพท์บอกคำถามเพื่อสร้างประโยคคำถาม โดยเครื่องหมายปริศนาใช้เมื่อสิ้นสุดความหรือประโยคที่เป็นคำถาม ใช้แทนคำถาม เพื่อแสดงความไม่แน่ใจหรือสงสัย ทำให้ประโยคบอกเล่าสามารถกลายเป็นประโยคคำถามได้ โดยเครื่องหมายสงสัยในวลีดังกล่าว ช่วยชี้แนะผู้อ่านในการออกเสียง ทำให้ผู้อ่านทราบว่าต้องเน้นเสียงหนักเบาในพยางค์นั้นอย่างไร

ทั้งนี้ ยังพบการใส่รหัสทางภาษาที่ทำหน้าที่ด้านอารมณ์ (Emotive function) ดังประโยค “ลามมาถึงธนบัตรแล้วใช่ไหม?” ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงประโยคคำถามที่สื่อถึงการอยากได้คำตอบ แต่เป็นการสร้างประโยคเพื่อกระทำการบางอย่าง เช่น การใส่รหัสอารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง ในขณะที่ประโยคถัดมาเป็นประโยคบอกเล่าที่ไม่มีการระบุสรรพนาม คือ “ใช้รูปคล้ายมีสยิดลงในธนบัตรใบละ 50 บาท” เป็นการไม่ชี้เฉพาะเจาะจง ถูกลำนำไปใช้เมื่อต้องการกล่าวถึงคนอย่างไม่เจาะจง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของรูปแบบการสร้างเฟคนิวส์

6. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

เฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นสารรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้เพื่อการสื่อสารถึงอุดมการณ์ หรือในอีกด้านหนึ่งเราทั้งหลายกำลังพูดถึงอุดมการณ์ผ่านการสร้าง ดัดแปลง แชร และเสพ เฟคนิวส์ เฟคนิวส์ในแพลตฟอร์มออนไลน์ถูกใช้เป็นพาหนะ เป็นพื้นที่ในการใส่รหัส “อุดมการณ์” เฟคนิวส์ทำหน้าที่กระตุกอุดมการณ์ที่แฝงฝังอยู่ในความคิดของผู้คน เข้าไปเสริมสร้างของเดิมให้พอกพูน หรือการกลับไปตั้งคำถามท้าทายต่ออุดมการณ์เดิม เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ความเป็นผู้เสียสละ อุดมการณ์ทางศาสนา อุดมการณ์ทุนนิยมถูกขุด ในขณะที่มีการถอดรหัสเฟคนิวส์ของผู้รับสารมีรูปแบบที่หลากหลาย คือ แบบตรงกันข้ามไม่เชื่อ (oppositional decoding) แบบท้าทายแต่ไม่ได้แย้ง (negotiated decoding) และแบบคล้อยตาม (preferred decoding)

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

การมีอยู่ของแพลตฟอร์มเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่เอื้อให้มนุษย์สร้าง ส่งต่อ ดัดแปลงเฟคนิวส์จนกลายเป็นไวรัสกระจายไปเป็นวงกว้าง สอดคล้องกับ Kanozia et al. (2021) กล่าวว่า ข่าวดราม่าหรือข่าวลวงบนสื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่เข้ากับยุคสมัย เพราะเป็นการสื่อสารถึงประเด็นที่คนส่วนใหญ่สนใจ ถูกลดทอนให้เข้าใจง่ายภายในระยะเวลาสั้น ๆ ยิ่งผู้รับสารต้องการความเร็วในการบริโภคข่าวสาร เฟคนิวส์จึงกลายเป็นสื่อที่ถูกเลือกมานำเสนอมากขึ้น เช่นเดียวกับ Panyawongsataporn (2020) ที่ให้ทรรศนะว่าการเป็นบุคคลนิรนามบนโลกโซเชียลแล้วสร้างข่าวบางอย่าง เป็นเรื่องปลอดภัยแม้แต่นักข่าวหรือกองบรรณาธิการ เนื่องจากแม้สุดท้ายข่าวนั้น ๆ จะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นเฟคนิวส์ ก็สามารถอ้างถึงความเป็นบุคคลนิรนาม (avatar) ในโลกสังคมออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการปิดบัญชี (account) หนี และหากกลายเป็นกระแสผ่านการแชร์ การแสดงความรู้สึก การแสดงความคิดเห็นจากกลุ่มคนจากผู้ทรงอิทธิพล (influencer) หรือจากสำนักข่าวทั้งออนไลน์และสำนักข่าวหลัก โดยการนำเรื่องราวเหล่านี้ไปนำเสนอต่อ ข้อความที่มองแบบผ่าน ๆ เหมือนเป็นเรื่องไร้สาระก็สามารถถูก

เปลี่ยนสถานะกลายเป็นปฏิบัติการบางอย่างที่ผู้คนมากมายเข้าร่วมและสร้างแรงกระเพื่อมให้กับสังคมได้ เฟคนิวส์ถือเป็นสารรูปแบบหนึ่งที่ทรงพลังสามารถก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคม ดังที่ Allport and Postman (1947) เสนอว่าข่าวลือที่เป็นเฟคนิวส์เป็นภาพสะท้อนความต้องการของสังคม ในขณะที่ Scott (1990) เสนอว่าข่าวลือหรือเฟคนิวส์เป็นรูปแบบสารที่สื่อถึงพลังอำนาจบางอย่าง โดยผู้สร้าง ผู้ส่งต่อ ผู้ดัดแปลงไม่ต้องออกนามรับผิดชอบและสามารถซ่อนตัวจากการตรวจสอบของรัฐได้ ในขณะที่แพลตฟอร์มออนไลน์ยังเป็นพื้นที่ของการใส่ร้าย การถกตรหัส การบรรจุความเชื่อ ความรู้สึกที่มีร่วมกัน เฟคนิวส์จึงนับว่าเป็นพื้นที่ (space) ในการปลูกเร้าอุดมการณ์ได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ Hadlington et al. (2023) ศึกษาการรับรู้เฟคนิวส์ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 (COVID-19) พบว่า ผู้ใช้งานรับรู้แพลตฟอร์มออนไลน์บางแพลตฟอร์มที่มีลักษณะปฏิบัติการที่สามารถแชร์ได้เพียงคลิกเดียว ซึ่งทำให้เกิดการแพร่กระจายของเฟคนิวส์ที่ง่ายกว่าแพลตฟอร์มอื่น

ในขณะที่การสร้างและดัดแปลงเฟคนิวส์อาศัยปฏิบัติการทางภาษาและสัญลักษณ์ เช่นเดียวกับ Vereshchaka et al. (2019) ทำการศึกษาวิเคราะห์และแยกประเภทข่าวลวงและข่าวจริง พบว่าข่าวลวงจะมีแนวโน้มการใช้เครื่องหมาย “ ” มากผิดปกติ บางข่าวใช้ในทุกย่อหน้าโดยการใช้เครื่องหมาย “ ” ถือเป็นเทคนิคอย่างง่ายที่จะสื่อว่านี่คือความจริง และยังพบรูปแบบวลีที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ไป เช่น “ผู้สื่อข่าวรายงานว่า” ซึ่งวลีเหล่านี้ถูกใช้เพื่อสื่อถึงความน่าเชื่อถือมากกว่าจะแสดงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลที่แท้จริง และการใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายถึงลักษณะของคำนามนั้นที่เป็นการตัดสินคุณค่าเพื่อหวังผลถึงการแสดงปฏิกิริยาอารมณ์จากผู้อ่าน รวมถึงการเลียนแบบเทคนิคและสไตล์บางอย่างในงานสื่อข่าว (Journalist) เพื่อให้ข่าวดูสมจริงและน่าเชื่อถือ รวมถึงยังพบลักษณะการจงใจบิดเบือนข้อมูลของข่าวลวงโดยมีอคติบางอย่างทำงานอยู่เบื้องหลัง เช่นเดียวกับ Palade and Balaban (2020) ดำเนินการศึกษานำร่องวิเคราะห์เฟคนิวส์ที่เกี่ยวข้องกับโควิด 19 (COVID-19) ในประเทศโรมาเนีย พบว่า บทความที่มีข้อมูลบิดเบือนมีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่การเข้าใจผิด เนื้อหาเชิงชี้นำ เนื้อหาแบบผิดพลาด เนื้อหาแต่งขึ้น นอกจากนี้บทความข่าวลวง จะไม่ปรากฏนามผู้เขียน ไม่ปรากฏการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลหรือการศึกษาวิจัย ในขณะที่บทความเฟคนิวส์ที่ปรากฏนามผู้เขียน ไม่มีหลักฐานยืนยันความน่าเชื่อถือของผู้เขียน หรือข้อมูลรับรองทางวิชาการหรือวิชาชีพ

นับได้ว่าเฟคนิวส์ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นสารรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้เพื่อการสื่อสารถึงอุดมการณ์ ดังที่สจิวต์ ฮอลล์ (Hall, 1985) กล่าวว่า อุดมการณ์ก็เปรียบเสมือนกับกฎเกณฑ์ของภาษาที่เผยแพร่รอยไว้สำหรับการวิเคราะห์และตรวจสอบ ไม่ว่าจะด้วยการตีความ และการก่อสร้าง ซึ่งจะช่วยให้เห็นว่าอุดมการณ์ทั้งหลายถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร ซึ่งจากการวิเคราะห์ครั้งนี้ ทำให้เห็นภาพของการใส่ร้ายและเชื่อมโยงความคิดความหมายของสังคมผ่านเฟคนิวส์

ในสื่อสังคมออนไลน์ ในอีกแง่มุมหนึ่งเฟคนิวส์เป็นเสมือนสนามประลองทางอุดมการณ์ ดังที่ ฮอลล์เชื่อว่ามนุษย์เป็นทั้งผลผลิตของโครงสร้างบางอย่าง แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถมีจิตสำนึกของตนเองสามารถสั่นคลอนเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ได้ด้วย ดังที่ Hall (1973) เสนอว่า ผู้สร้างสารและผู้รับสารไม่จำเป็นจะต้องถือคัมภีร์ในการใส่รหัสและถอดรหัสเล่มเดียวกัน กล่าวคือ ผู้รับสารสามารถทำการถอดรหัสได้หลายแบบ โดยไม่จำเป็นจะต้องถอดรหัสตรงตามผู้ส่งสาร (preferred decoding) อาจมีการถอดรหัสเพี้ยนไปจากต้นฉบับแต่ก็นับเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร

6.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทางวิชาการ

- 1) การส่งเสริมและพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมพลเมืองเข้าสู่ยุคการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร
- 2) การสร้างความตระหนักแก่พลเมืองถึงผลกระทบของการสร้าง ดัดแปลง และส่งต่อเฟคนิวส์

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 1) ควรศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์ กลยุทธ์ของผู้รับสารต่อการจัดการเฟคนิวส์ เพื่อทำความเข้าใจการปรับตัวของผู้คน และเป็นการต่อยอดเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง/References

- Allport, G., & Postman, L. (1947). *The psychology of rumor*. Holt, Rinehart & Winston.
- Anti-Fake News Center Thailand. (2021, December 31). *The DSI is showing Thai figures, sharing fake news to 23 million people*. <https://www.antifakenewscenter.com/news/>
- Apornsri, S. (2019, November 19). *Talk about rumors, big news, bigger news than you think, and good news with a journalist 'Phansasiri Kularb'*. The Momentum. <https://themomentum.co/129416-autosave-v1/>
- Attkisson, S. (2018, August 28). *Media bias: A new chart*. <https://sharylattkisson.com/2018/08/media-bias-a-new-chart>
- Hadlington, L., Harkin, L. J., Kuss, D., Newman, K., & Ryding, F. C. (2023). Perceptions of fake news, misinformation, and disinformation amid the COVID-19 pandemic: A qualitative exploration. *Psychology of Popular Media*, 12(1), 40-49.
- Hall, S. (1973). *Encoding and decoding in the television discourse*. <https://core.ac.uk/download/pdf/81670115.pdf>
- Hall, S. (1981). The whites of their eyes: Racist ideologies and the media. In G. Bridges & R. Brunt (Eds.), *Silver Linings* (pp. 28-52). Lawrence and Wishart.
- Hall, S. (1985). Signification, Representation, Ideology: Althusser and the poststructuralist debates. *Critical Studies in Mass Communication*, 2(2), 91-114.
- Li, J., Adnan, H. M., & Gong, J. (2023). Exploring cultural meaning construction in social media: An analysis of Liziqi's YouTube channel. *Journal of Intercultural Communication*, 23(4), 01-12.
- Jones, A. (2009). *Losing the news: The future of the news that feeds democracy*. Oxford University Press.
- Kaimuk, W. (2008). *Encoding and decoding of public service advertising in Thai television in 2008* [Unpublished master's thesis]. Chulalongkorn University.
- Kanozia, R., Arya, R., Singh, S., Ganghariya, G., & Narula, S. (2021). A study on fake news subject matter, presentation elements, tools of detection, and social media platforms in India. *Asian Journal for Public Opinion Research*, 9(1), 48-82.
- Kedar, H. E. (2020). Fake news in media art: fake news as a media art practice vs. fake news in politics. *Postdigital Science and Education*, 2(1), 132-146.

- Marchi, R. (2012). With Facebook, blogs, and fake news, teens reject journalistic “objectivity”. *Journal of communication inquiry*, 36(3), 246-262. <https://doi.org/10.1177/01968599124587>
- Marcus, J. (1993). *Mesoamerican writing systems: Propaganda, myth, and history in four ancient civilizations*. Princeton University Press.
- Marwick, B., Boettiger, C., & Mullen, L. (2018). Packaging data analytical work reproducibly using R (and friends). *The American Statistician*, 72(1), 80-88. <https://doi.org/10.1080/00031305.2017.1375986>
- Mindich, D. T. (2005). *Tuned out: Why Americans under 40 don't follow the news*. Oxford University Press.
- Palade, I., & Balaban, D. C. (2020). An analysis of COVID-19–related fake news from Romania. A pilot qualitative study. *Journal of Media Research*, 13(2), 27-43.
- Panyawongsataporn, V. (2020). Rumour...Neither true nor false?: A review of rumour as the weapon of the weak. *Journal of Journalism*, 13(2), 48-73.
- Patterson, T. E. (2007). *Young people and news*. A report from the Joan Shorenstein center on the press, politics and public policy. John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Quigley, C. N. (1999). Civic education: Recent history, current status, and the future. *Albany Law Review*, 62(4), 1425.
- Scott, J. C. (1990). *Domination and the arts of resistance: Hidden transcripts*. Yale University Press.
- Vereshchaka, A., Cosimini, S., & Dong, W. (2020). *Analyzing and distinguishing fake and real news to mitigate the problem of disinformation*. *Computational and Mathematical Organization Theory*, 26(3), 350-364.
- Wickham, C. (1998). Gossip and resistance among the medieval peasantry. *Past & Present*, 160, 3-24.
- Wahyono, S. B., Wirasti, M. K., & Ratmono, B. M. (2020). Audience reception of Hoax information on social media in the post-truth era. *Jurnal Komunikasi Indonesia*, 9(2), 7.
- Yamthap, S., & Siriphon, A. (2021). Fake News and the Work of Journalists in digital era. *Journal of Journalism*, 14(2), 120-144.